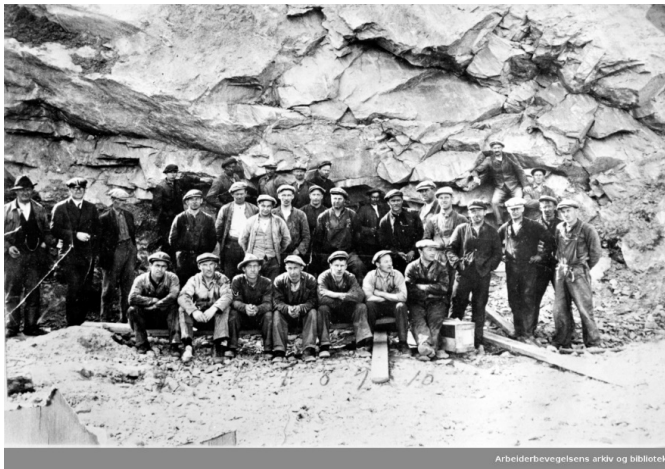

Sammenslåinga av Nordens Klippe og Grubernes Arbeidsmandsforening

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

EI ELLER TO FORENINGER?

Sammenslåinga av Grubernes Arbeidsmandsforbund og Nordens Klippe 1972

Jernbanen mellom Kirkenes og gruvebyen Bjørnevatn kan stå som et symbol på at veien mellom Kirkenes og Bjørnevatn kunne være lang, og at det var praktisk å ha ei forening for gruva og ei for verket. Men foreningene hadde ofte ulike synspunkter og det kunne svekke den faglige kampen. Mange hevdet at arbeiderpartifolka dominerte i Bjørnevatn, mens kommunistene sto sterkest i Kirkenes. For verksledelsen bød det på muligheter for splitt og hersk, og for forbundsledelsen var det ei gammeldags organisering. De ville at to foreninger skulle bli en. Slik gikk sammenslåinga til.

Utdrag fra Grubeforeningen Nordens Klippes 75-årsberetning av Trond Hansen

Bildet viser en stollgjeng i arbeid ved gruva i Børnevatn, og er hentet fra Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek

Nye organisasjonsformer

Grubernes Arbeidsmandsforening og Nordens Klippe går sammen.

Som nevnt i innledninga, må bakgrunnen for at det ble opprettet to avdelinger av arbeidsmannsforbundet ved A/S Sydvaranger søkes i fortidas vanskelige kommunikasjons- og møteforhold. I pionertida var jernbanen mellom Kirkenes og Bjørnevatn eneste kommunikasjonsmiddel, og skiftordningen gjorde det vanskelig å få folk på møtene.

Ettersom disse spesielle kommunikasjoner ble bedre, skjedde det likevel ingen forandring i dette organisasjonsmønsteret. Tilsynelatende har arbeiderne vært vel fornøyd med ei forening for verket og ei for gruva. Arbeidsplassene var svært forskjellige og bød på ulike problemer. Selv da A/S Sydvaranger hadde brutt med LO og opprettet egne foreninger (de lokale foreningene I og II), opprettholdt de dette mønsteret.

Til tross for dette viser historia oss at de store problemene innafor bedriften har gjort et intimt samarbeid nødvendig og påkalt behovet for fellesmøter. Tanken om en felles organisasjon har derfor alltid ligget på lur, uten at noe initiativ er blitt tatt utover innkalling til felles styremøter og felles møter i tillitsmannsutvalgene. Protokollene viser at det spesielt har vært mange av sistnevnte.

Et annet problem som også har reist seg i forbindelse med opprettholdelsen av to avdelinger er tillitsmannskrisa. Det er ikke til å stikke under en stol at aktiviteten blandt de fagorganiserte ikke har vært så stor de siste 20 åra, og det har vært vanskelig å få bekledd vervene. Tillitsmannsapparatet har vist forbløffende liten nyrekrutering. Spesielt stort var dette problemet i Bjørnevatn. I et brev fra daværende formann Odd Paulsen til forbundet i 1964, gikk han inn for at det ble opprettet representantskap i foreningen med representanter fra alle avdelingene. Dette for å øke aktiviteten som han skrev:

«En slik form vil danne grunnlaget for mer moderne organisasjonsformer, gi bedre kontakt på arbeidsplassen, foruten at det synes å være viktig i forbindelse med en eventuell sammenslåing til storavdeling.»

Tanken om storavdeling stammer ikke fra Odd Paulsen eller lokalt hold overhode. Paulsen hadde diskutert denne organisasjonsformen under sitt opphold på LO-skolen i 1964. Hva gikk så tanken om storforening egentlig ut på. Ifølge landsmøtevedtaket heter det:

«Større lokale enheter vil kunne skape et bedre organisasjonsmønster, og gi mulighet for økt aktivitet og økonomisk grunnlag for ansettelse av helt eller delvis fastlønte tillitsmenn.»

Sammenslutninga skulle vidare gjøres uavhengig av yrkesgrupper og være så store som de geografiske betingelsene gjorde det mulig. Dermed kunne foreningen få en tryggere økonomisk basis og større service gjennom besøk av fastlønte tillitsmenn på arbeidsplassene. I praksis hadde man i tankene å opprette fylkesavdelinger i de fylkene som syntes å ha størst behov for et slikt økonomisk grunnlag.

Det ligger i kortene at denne omstruktureringa i første rekke siktet mot de mange små foreningene innafor forbundet, og at hovedårsaken lå i behovet for et mer effektivt organisasjonsapparat. For de større foreninger som Nordens Klippe og Grubernes Arbeidsmandsforening, var ikke dette umiddelbart påtrengende problemer. Forslaget ble derfor møtt av adskillig skepsis — spesielt med tanke på at foreningene skulle gå opp i en storforening i fylket. Fra enkelte hold ble det hevdet at selv en sammenslåing av foreningene ved A/S Sydvaranger ville være en alvorlig svekkelse av medlemsdemokratiet.

I første rekke var det derfor viktig å få avklart hvordan forbundet så på foreningenes framtid. Som svar på brev fra Odd Paulsen ga forbundet foreløpig denne avklaring i oktober 1964.

«Dette vil i første rekke gå ut på ei sammenslutning av gruvearbeiderforeningene i Kirkenes området, men også tilslutning av andre av forbundets grupper i samme distrikt.»

Med andre ord var det da ikke aktuelt å la foreningene gå inn i ei fylkesavdeling, som man fra lokalt hold hadde fryktet. Men tvilen var fortsatt tilstede. På et felles-styremøte i desember ble saken lagt fram av Odd Paulsen, som ser ut til å ha ært den som ivret sterkest for et initiativ. Han møtte imidlertid motbør fra Nordens Klippe. Kurt Mortensen hevdet at det ville være en «uklok»-løsning på det nåværende tidspunkt, mens formannen, Erling Greiner, holdt fast på at ei storavdeling ville virke udemokratisk overfor medlemmene. Saka ble utsatt til seinere.

I 1966 sendte forbundet gruvesekretær Alfred Haugen til Kirkenes for å drøfte ei eventuell sammenslåing med foreningene. Heller ikke han oppnådde noe konkret, selv om han la stor vekt på at forbundet hadde bare gode erfaringer fra de foreningene som hadde gått sammen til større enheter.

I 1967 begynte imidlertid saken å skyte fart. Det ble nedsatt en komite på tre medlemmer fra hver av foreningene. Komiteens mandat var å utrede problemer i forbindelse med ei eventuell sammenslåing. Det ble vidare holdt en rekke møter om spørsmålet i begge foreninger.

Landsmøtet i 1971 satte ekstra fart i saken ved å vedta at det *skulle* opprettes

storavdelinger i alle fylker. Forbundsstyret fikk i oppdrag å gjennomføre reorganiseringa der det ikke var gjort.

I Finnmark fylke var et av disse. Forbundsstyret gav i møte 19. november 1971, avdelingene 53 og 44 dispensasjon fra dette vedtaket, under forutsetning av at de to foreningene gikk sammen og dannet en stor-avdeling.

Men fremdeles var det tvil i Kirkenes. Da utredningskomiteens innstilling ble lagt fram på felles-styremøte 28.2. —72, viste det seg at møtet delte seg i et flertall på 8 og et mindretall på 4. Flertallet gikk inn for komiteens innstilling om ei storforening med felles økonomi og eiendom, mens mindretallet foreslo å opprettholde de to foreningene — men slå sammen tillitsmannsutvalgene og få en fastlønnet tillitsmann i heldagsstilling.

Utfallet av møtet ble nok en gang å utsette saken, bl.a. for å undersøke om forbundet kunne gå med på den ordninga mindretallet hadde foreslått. Det ble også gjort krav på garantier fra forbundet om at ei eventuell storforening ikke på et senere tidspunkt skulle tvinges inn i fylkesavdelinga.

En slik garanti kunne forbundet gi, men slo samtidig klart fast at mindretallets innstilling var i utakt med Landsmøte-vedtaket. Foreningene ble dermed pålagt å følge utredningskomiteens flertallsinnstilling.

Siste skritt mot sammenslåing var ekstraordinære årsmøter i begge foreningene. Begge foreningene gikk her inn for ei sammenslåing etter at avdeling 44 hadde utsatt spørsmålet ennå en gang. Dermed var en nesten 10 års prosess vel i havn. Det eneste som gjensto var avviklinga av foreningene og det konstituerende møte for storforeninga som fant sted den 13. mai 1973. Den nye avdelinga ble tildelt nr. 9 av Norsk Arbeidermandsforbundet.

Som vi skjønner av den langsomme saksbehandlinga var det sterke røster som hevdet at sammenslåing var et skritt i gal retning. Vi har allerede vært inne på at man følte forslaget fra forbundet som en trussel fra nærdemokratiet. Dessuten var det også en viss frykt for at servicetilbudet som var godt innarbeidet i foreningene, ville bli dårligere i en storforening. I Bjørnevatn var kanskje motstanden sterkest, og her gjorde det seg gjeldende endel synspunkter som gikk mer på forholdet til Norden Klippe. Det kan kanskje synes unødvendig å rippe opp i dette forholdet i et jubileums-skrift, men vi har valgt å nevne det fordi det dreier seg om et problem som har lange tradisjoner i foreninga.

I en artikkel i Finnmarken 29.11 —72, gikk Arthur Arvola som talsmann for en del fagorganiserte i Bjørnevatn, sterkt ut mot ei sammenslåing med Nordens Klippe til storforening. Her hevdet han at behandlinga av saka nærmest hadde karakter av et «kuppforsøk» i avd. 44 Bjørnevatn. Arvola presiserte at årsaken til motstanden måtte sees på bakgrunn av

«det som alltid må være fagbevegelsens grunnfeste: Medlemsmassens selvfulgjelige rett til kontroll over sin egen fagforening.»

Han slo videre fast at motstanderne ikke var imot prinsippet om samarbeidet mellom fagforeningene.

«Det vi kjemper mot er en sammenslåing av avd. 44 og Nordens klippe på de premisser som er lagt fram i felles-styremøtets innstilling av 7.4. —72.»

Nærmere bestemt dreide det seg om den framtidige organisasjonsformen som Bjernevatngruppa mente kom til å virke udemokratisk. Og — her er vi ved et kjernepunkt — favorisere en pågående klikk fra ytterste venstre fløy i politiken. Denne klikken mente de hadde dominert «Nordens Klippe» i en årrekke. Det eneste vern var — etter deres utsagn — å la nærdemokratiet fungere ved at medlemsmassen hadde det avgjørende ord.

Vi skal ikke kommentere realiteten i dette utspillet, men heller bruke det som utgangspunkt for en kort appell i avslutninga av dette kapitlet. Partistrid er ikke et ukjent fenomen innafor hverken avd. 44 eller Nordens Klippe. Vi har tidligere sett hvordan en slik strid var med på å rive bort grunnlaget for fagforeningene ved verket i 20-åra — og det har også seinere forekommet episoder hvor partiinteressene har gått foran den faglige solidaritet fra alle sider.

Når vi derfor maner til samhold og solidaritet, bør vi trekke de lærdommene historia kan gi oss og innse at fagbevegelsen står sterkest når parti-interessene holdes utafør. Derfor er beslutninger av den typen som kom fram under sammenslåinga farlige, fordi de kan så spiren til mistillit og frafall i organisasjonen. Vi føler oss overbevist om at de faglige tillitsmennene som har sittet ved roret i etterkrigstida alltid har forsøkt å la faglige interesser gå foran partitilknytning. Resultatene som er oppnådd skulle vitne om det. At foreningene til tider har vært i opposisjon til LO-ledelsen, setter dem bare i bås med et solid grunnplan i fagbevegelsen. Det er et grunnlag man kan være stolt av.